

אהבה. הלכות תפילין פ"ב

לו תקנה. במכילתא סוף פרשת צא אל פרעה: ח וצריך ליזהר בתפילין וכו':
 י הלוקח תפילין ממי שאינו מומחה וכו'. פרק במכילתא דעירובין (דף ז"ל) אמר רב הסדא
 אמר רב הלוקח תפילין ממי שאינו מומחה בודק שמים של יד ואחד של ראש או
 ב' של ראש ואחד של יד ואמרו שם בגמרא דחזקה דמחד גבירא זבין ובעינן דיתמחי בשל
 יד ובשל ראש ואסיקנא התם דה"מ בכריכות
 אכל בלתיים בודק אפילו ארבע וחמש נמי.
 ופירש"י בלתיים דרך הלוקח ליקח אצל מלח
 אחד ולבטח מלח אחד ולפיכך חף על פי
 שבדק לבטח אחד לריך לבדוק גם שאר בלתיים.
 וישוב דברי רבינו כך הם הלוקח תפילין ממי
 שאינו מומחה לריך לבדוק והא כיוצא חס לקח
 ממנו מלח קליפות כלומר והם כדרך. אחד או
 בלתיים אחד בודק מהם ג' וכו' ואם לקח
 בלתיים בלתיים כלומר מהם כדרכו אגודות אגודות
 לריך לבדוק בכל לבטח שמים של ראש ואחד
 של יד או שמים של יד ואחד של ראש:
 יא הכותב תפילין וכו' עד סוף הפרק.
 בירושלמי פרק במכילתא דעירובין:
 שיהיו

כפ"ן בתי"ן: עור שהיה נקוב וכו'. בשבת פ' שמינה שלשים (דף קה) אמרי במעברא כל נקב
 שהדיו עוברת עליו אינו נקב וממילא שאם אינה עוברת נקב הוא ואסור לכתוב על גבי
 הנקב: לפיכך מותר לכתוב וכו'. שם מימרא דרב הונא: ניקב העור וכו'. בפרק הקומץ
 (מנחות כט) אמר אשיאן בר נבדך משמיה דרב ניקב תוך ה"א כשר ירכו פסול ופירשו לה
 התם דניקב ירכו כשתייר בו מלא אוח קטנה
 כשר ואם לאו פסול. ומה שכתב והוא שלא
 תדמה לאות אחרת כלמד מעובדא דרמי בר
 חמרי שכתבתי בסמוך:

פ"ב א כיצד כותבין וכו' עד על קלף אחד.
 ברייתא בפרק הקומץ (מנחות
 ל"ד ב') ובמכילתא וכתבם הרי"ף בהלכות
 תפילין. ומה שכתב וגוללו כמין ספר תורה
 מסופו לתחלתו. כן כתבו הרא"ש והמרדכי
 וספר התרומה. וכתבו דטעמא משום דילפינן
 ממוזה דאמרי' בהקומץ שם (ל"א ב') כורכה
 מאחד כלפי שמש:

ב וצריך ליזהר בפרשיות. כן כתב המרדכי
 ואורחות חיים וכו' הרא"ש ז"ל
 בסדר תיקון תפילין:

ג וצריך ליזהר במלא ומסר וכו'. עד אין

קמנה פסולה:

פרק שני

א כיצד יכותבין את התפילין של ראש. [א] כותבין ארבע פרשיות על ארבע קלפין וגוללין כל אחד ואחד לבדו ומניחין
 אותן בארבע בתיים שהן מחוברין בעור [ב] אחד. ושל יד כותבין אותן הארבע פרשיות בארבע דפין על קלף
 אחד וגוללו כמין ספר תורה מסופו לתחלתו ומניחו בבית אחד: **ב** וצריך להזהר בפרשיות שאם עשה הסתומה פתוחה
 או הפתוחה סתומה פסול. ושלשת הפרשיות הראשונות כולן פתוחות ופרשה אחרונה שהיא והיה אם שמוע סתומה: **ג** וצריך
 להזהר במלא וחסר עד שיהיו ארבעתן כתובות כמו שהן כתובות בספר תורה הבדוק. שאם כתב חסר מלא פסול
 עד שימחק היתר. ואם כתב המלא חסר פסול ואין לו תקנה. ואלו הן החסרות והמלאות שיש בארבע פרשיות אלו: **ד** פרשה
 ראשונה קדש לי כל בכור מלא. זכור מלא. בחוק חסר. [הוציא מלא. יצאים חסר וא"ו]. יביאך מלא. והאמרי חסר. והיבוס מלא
 לאבתוך חסר וא"ו. העבדה חסר. מצת חסר. השביעי מלא. מצות מלא. שאר חסר. גבלך חסר. בעבור מלא. לאות מלא. ולזכרון
 מלא. עיניך מלא. תורת מלא. הוצאך חסר יו"ד. החקה חסר. למועדה מלא: **ה** פרשה שנייה והיה כי יבאך חסר יו"ד.
 ולאבתוך חסר וא"ו. חמר חסר. בכור מלא. בחוק חסר. הוציאנו מלא. ויהרג חסר. בכור מלא. מבכר חסר. ועד בכור
 מלא. זבח חסר וא"ו. וכל בכור מלא. לאות מלא. ידכה כתוב בה"א. ולמוטפת חסר וא"ו תנינא. עיניך מלא.
 בחוק חסר. הוציאנו מלא: **ו** פרשה שלישית. שמע עי"ן של שמע גדולה. דל"ת של אחד גדולה. מארך חסר. לבניך מלא.
 בביתך בלא יו"ד שנייה. ובקומך מלא. לאות מלא. ירך חסר. למטפת חסר שני ואוי"ן. עיניך מלא. מזוזות חסר וא"ו
 ראשונה. ביתך בלא יו"ד שנייה. ובשעריך מלא: **ז** פרשה רביעית והיה אם שמוע חסר. מצותי בוא"ו אחת. יורה מלא.
 ומלקוש מלא. ותירשך חסר וא"ו. והשתחיתם מלא. יבולה מלא. הטבה חסר. נתן חסר. אתם חסר. לאות מלא. למוטפת
 חסר וא"ו שנייה. עיניכם מלא. אתם חסר. בביתך בלא יו"ד שנייה. ובקומך מלא. מזוזות מלא. ביתך בלא יו"ד שנייה.
 ובשעריך מלא. לאבתים חסר וא"ו: **ח** וצריך להזהר בתפילין של אותיות והן כמו זיינין זקופות שיש להן תנכמו שהן כתובין
 בספר תורה. ואלו הן [ט] האותיות המתוניות שבארבע פרשיות אלו: **ט** פרשה ראשונה יש בה אות אחת בלבד והיא
 מ"ם סתומה של מימים עליה שלש זיינין. פרשה שנייה יש לה חמש אותיות וכל אחת מהן ה"א ועל כל ה"א מחמשתן
 ארבע זיינין. והן ה"א של גנתנה. וה"א ראשונה וה"א אחרונה של הקשה. וה"א של ויהרג. וה"א של ידכה. פרשה שלישית
 יש בה חמש אותיות ואלו הן ק"ף של ובקומך יש עליה שלש זיינין. וק"ף של וקשרתם יש עליה שלש זיינין. ומי"ת מי"ת
 פ"א של למטפת על כל אות משלשתן ארבע זיינין. פרשה רביעית יש בה חמש אותיות. פ"א של ואספת יש עליה שלש
 זיינין. ותי"ו של ואספת יש עליה זי"ן אחת. ומי"ת מי"ת פ"א של למוטפת על כל אחת משלשתן ארבע זיינין. כל האותיות
 המתוניות שיש עשרה. ואם לא עשה התנין או הוסיף וגרע בהן לא פסל: **י** יהלוקח תפילין ממי שאינו מומחה צריך [ז] לבדקן.
 לקח ממנו מאה קציצות בודק מהן שלש קציצות. או שתים של ראש ואחת של יד או שתים של יד ואחת של ראש. אם
 מצאם כשרים הוחזק זה האיש והרי כולן כשרים ואין השאר צריך בדיקה. ואם לקחם צבתים צבתים כולן צריכות בדיקה
 שחזקת הצבתים מאנשים הרבה לקוחים: **יא** הכותב תפילין בכתב ידו או שלקחן מן המומחה או משאר אדם ובדקן והחזירן
 לעורן

ב טור א"ח סי' ל"ב יו"ד סי' רע"ה סמ"ג עשין כ"ח: ג טור א"ח סי' ל"ב סימן ג' עשין כ"ז: א טור שם סי' ל"ו סמ"ג שם: ב טור שם סי' ל"ט סמ"ג עשין שם:

הנהגות מיימוניות

והיה ג' את ד' בביתך ה' לאבותינו ו': פרשה רביעית ג' וצו שמע א' והיה ב' בביתך
 ג' ובתפילין של יד כתב שיש להיות ו' שורות וכו' ע"ש ובספר המצות לא הוזכר
 מכל זה כלום ונתנו הסופרים כדברי ספר התרומה: [ק] גם אין תקנה לתקנה אחר שכתב
 לפניה דאחרי שאין שמה עתה עליה אם יתקנו אחרי כן והו עיקר כתיבה והו שלא כסדרן
 וכן אם נפלה טיפת דיו באות אחת ונתקלקלה עד שאין שמה עליה אין תיקון מועיל לה אחרי
 כן וכן מ' פתוחה שנגע העוקץ שמאלי עד שהיא סתומה לא יתקן אחרי כן דכל זה וכו' ויצא
 בו חשבו תיקון והו שלא כסדרן ע"כ: [ג] בפרק הקומץ מוכח דאפילו אם הנקב ממלא כל
 החלל אבל בירושלמי דמניח מצריך גויל מנפים סביב האות: [ה] וצריך לכתוב בימינו
 ויחזק בדיעבד כתב בשמאל פסולה דאין דרך כתיבה בשמאל כדאיתא פרק הכינה. ושולש בשתי ידיו
 יכתוב בימין ואישר כותב בשמאל שהיו ימינו שלו. מ' תרומה: [ז] וכן בשור סימן ל"ב: [ז] ואם כתבן בד' עורות יצא כדמוכח התם דאמרינן הו"ל שני תפילין של ראש וכו' עד
 פולה עליהם עור אחד ומניח לשם תפילין של יד. מ' תרומה ע"כ: [ג] ובכל דבריו אלה שבטעור זה כתב בסמ"ג ולשונו ודלא כספר התרומה אשר כתב משימושא רבה ומאלפס כהנ"ל ודלא
 כאשר מצא בקבלה הרי"ח שכתב וז"ל כתרי אותיות תפילין ונתנה"ל אשר יהיו לך הו"כרים ויהי הקישה פרעה ויה"רג לאות על יד"כה וה"ו למ'ספת שבשטע ואספת למ'ספת
 שבויהא אם שמוע על האר"ן ובקומך שבשטע ונתתי מסר ארצכם אלה התנין הלכה למשה מסיני ע"כ מס'ע: [ד] ולכתחלה אינן נקחין אלא מן המומחה כדאיתא פרק התכלת ופעמא
 דגזירה מן יהיה עליו לפרט לפרט לתת התפילה ולבורקן ולחזור ולתופרן ושמא ינחם בלא בדיקה ע"כ

מנדל עוז

עור שהיה נקוב וכו'. פרק שמינה שלשים (דף ק"ח) ובמסכת סופרים: ניקב העור וכו'
 עד סוף הפרק. פרק הקומץ כה (דף כט): **פ"ב כיצד כותבין תפילין וכו'** עד והיה אם שמוע סתומה.
 פרק הקומץ כה (דף ל"ד): **וצריך ליזהר במלא** וחסר וכו' עד אין לו תקנה. במסכת סופרים:
 ואלו הן החסרות וכו' עד לאבתים חסר וא"ו. מ' הספר המונה שמע עי"ן: **וצריך ליזהר** וכו'
 עד וגרע מהם לא פסל. נשימוכא כה: הלוקח תפילין וכו' עד לקומין. פרק במכילתא דעירובין (דף
 ז"ל): הכותב תפילין עד סוף הפרק. ירושלמי עירובין שם:

פ"ג א שיהיו מרובעות וכו'. בפרק הקומץ (מנחות ל"ה) ובפרק הקורא עומד (מגילה כ"ד ב') חנא תפילין מרובעות הל"מ אמר רב פפא בתופרין ובאלכסון כלומר שלא יפסידו בתפירתם את ריבועם במשיכת חוט התפירה ובאלכסון נמי שיהא ריבוען מכון לזרז כדכונן כדי שיהא להם אותו אלכסון שאחז"ל כל אמתא צריבעתא אמתא ותרי חומשי באלכסונה: ושיהיה בעור של ראש וכו'. פרק במה מדליקין (שבט כ"ח ב') אמר אביי ש"ן של תפילין הלכה למשה מסיני ומפרש רבינו דהיינו ש"ן מימין וש"ן משמאל ובשימושא רבה נורה דש"ן דמינא חלה רישו ודשמאלא ארבעה רישו ואי אפיך לית לן צה: ושיכרוך הפרשיות במטלית, ירושלמי פ"ק דמגילה בכתב הרי"ף סוף הלכות פ"ט הלכה למשה מסיני שטולין במטלית ומפרש רבינו דהיינו שיכרוך הפרשיות במטלית: ושיכרוך אותה בשיער. שם בירושלמי ובבבלי פ' שמונה טרעים (שבט דף ק"ח) הל"מ שהתפילין נכרכות בשיער ונחפרות בגידין: ושעושין להם מעבורת וכו'. בהקומץ רבה (מנחות ל"ה) אמר אביי האי מעברתא דתפילין הל"מ וכתב הערוך פירוש מעברתא דתפילין הוא תיחורה וכן גברים נקראים מעברתא ונקראים תיחורה וכתב הערוך הוא מקום שמכניסין בו הרצועה ונקרא מעברתא דתפילין עד כאן לשונו. וכתב הר"ם ז"ל ולא צני למימר דהרובייהו חדא מילתא היא דהא בגמרא חשיבי כב' כלומר דנרמין הכי אמר רב חננאל אמר רב האי תיחורה דתפילין הל"מ אמר אביי האי מעברתא דתפילין וש"ן של תפילין הל"מ חלה משום דמחברי אהדי חשיב להו כחדא ודעת רבינו דהרובייהו חדא כפסג לשון בעל הערוך ואף ע"ג דכבר ח"ר חננאל דהל"מ הוא אידי דצני אביי למימר דש"ן של תפילין הל"מ אמר נמי דהוי מעברתא הל"מ לומר כי היכי דהויא מעברתא הל"מ כדא"ר חננאל ח"ר ה"ג ש"ן הל"מ היא ואינפריך למימר הכי דלא תימא רב חננאל ואביי פליגי דלרב חננאל שמיט ליה דתיחורה דוקא הל"מ ולא ש"ן ואביי שמיט ליה דש"ן דוקא הלכה למ"מ ולא תיחורה להכי הדך אביי ואדכר מעברתא לומר דלא פליג

לעורן לעולם אינו צריך לבדקם פעם אחת ואפי' לאחר כמה שנים. כל זמן שחיפויין שלם הרי הן בחזקתן. ואין חישישין להן שמא נמחקה אות מתוכן או שניקבה. הלל הזקן היה אומר אלו משל אבי אימא:

פרק שלישי

א שמונה הלכות יש במעשה התפילין כולן הלכה למשה מסיני ולפיכך כולן מעכבות ואם שינה באחת מהן פסל. ואלו הם. שיהיו מרובעות. וכן תפירתן ברבוע. ואלכסון ברבוע עד שיהיה להן ארבע זוויות שוות. ושיהיה בעור של ראש צורת ש"ן מימין ומשמאל. ושיכרוך הפרשיות במטלית. ושיכרוך אותן בשיער מעל המטלית. ואחר כך מכניסין בבתיהן. ושיהיו תופרין אותן בגידין. ושעושין להן מעבורת מעור החפוי שתכנס בה הרצועה עד שתהא עוברת והולכת בתוך תובר שלה. ושיהיו הרצועות שחורות. ושיהיה הקשר שלהן קשר ידוע בצורת דל"ת: **ב** כיצד עושים תפילין של ראש לוקחין עץ מרובע ארכו כרחבו וכגבהו: ואם היה גבהו יותר על רחבו או פחות ממנו אין בכך כלום. ואין מקפידין אלא על ארכו שיהא כרחבו. וחופרין בו שלשה חריצין כדי שיעשה לו ארבע ראשים כגון זה*. ולוקחין עור ומרמיבין אותו במים ומשימין בו את העץ ומכניסין את העור בין כל חריץ וחריץ ומכמשים אותו והוא רטוב מכאן ומכאן עד שעושין בו דמות ש"ן שיש לה שלשה

זה הוא הדפוס של תפילין

ראשין מימין [א] המניח תפילין ודמות ש"ן שיש לה ארבעה ראשים משמאל המניח: **ג** ומניחין את העור על העץ עד שייבש. ואחר כך חולץ העור מעל גבי האימון של עץ ונמצא העור שיש בו ארבעה בתים פנויים. ומכניסין פרשה בכל בית ובית. ומחזירין מקצת העור מלמטה ותופרין אותו מארבע פנותיו. ומניחין מן העור שלמטה מקום שתכנס בו הרצועה כמו [נ] תובר והוא הנקרא מעבורת: **ד** וכיצד עושין תפילין של יד לוקחין עץ מרובע ארכו כרחבו ויהיה גבהו כאצבע או יתר על זה מעט או פחות מעט ומחפין אותו בעור רטוב ומניחין את העור על האימון עד שייבש וחולץ את העור ומניחין מן העור תובר מקום הרצועות: **ה** כיצד סדור הפרשיות בתפלה של ראש מכנים פרשה אחרונה שהיא יהיה אם [ז] שמע בבית ראשון שהוא על ימין המניח. ושמע סמוכה לה. והיה כי יבאך בבית שלישי סמוכה לשמע. וקדש לי בבית רביעי שהוא לשמאל המניח תפילין כדי שיהא הקורא שלפניו כנגד פני המניח קורא על הסדר הזה

א עור סי' ל"ג סמ"ג עשין כ"ב: ב טא"ח סי' ל"ד סמ"ג עשין כ"ב:

השגת הראב"ד

(*) כיצד סדור הפרשיות כו' עד אם החליף סדור זה פסולות: כתב הראב"ד ז"ל רבינו האי ז"ל אינו אומר כן אלא הויה בלמנע קדש מימין המניח והיה כי יבאך סמוך לה שמע משמאלו והיה אם שמע סמוך לה בלמנע והוא כהיפך לקורא שנגדו והקורא קורא כסדרן על שמע והיה אם שמע נאמר שהוא כסדר הקורא בחזרה מימין לשמאל והמחבר הוא שם הכריתא השנויה בגמרא מימין הקורא והכריתא שבידו אלו שמוע והיה כי שמע והיה אם שמע לפי פסוקא מן

הזה

מגדל עז

פ"ג שמונה הלכות כו' עד פסול. פרק במה מדליקין (דף כ"ח): ואילו הן שיהיו מרובעות כו' עד ומשמאל. פרק הקומץ רבה (דף ל"ה) ופרק עומד ויושב (דף כ"ז) ופרק במה מדליקין (שם דף כ"ח): ושיכרוך הפרשיות כו' עד ארבעה ראשים כגון זה. פרק הקומץ רבה שם ופרק במה מדליקין ובשימושא רבה שם: ולוקחין עור ומרמיבין כו' עד חובר מקום הרצועות. פרק הקומץ רבה (דף ל"ה) ובשימושא רבה: כיצד סדור הפרשיות כו' עד אם החליף סדור זה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ד): כתב הראב"ד ז"ל רבינו האי גאון ז"ל אינו אומר כן וכו' ולפיכך תפס הגאון ז"ל דרך פשוטת הגמרא וס' שהיו עור ומרמיבין כו' וכו' והעומדים בשעתו ז"ל כן קיבלו ופירשו כ"י כן גיאת ור"י אלפס ורבינו יוסף הלוי בן מייגאש ור"י והעומדים בשעתו ז"ל כן קיבלו ופירשו כ"י כן הקומץ רבה. ואם אמת כי רבינו חס' ז"ל ורבינו עמנו דביטת רבינו האי גאון ז"ל ורבינו המחלוקות עד שהסכימו דמותו בעל הכוס' ז"ל לנאך ידי שיהיה כי מקום יס' בראש לנחית שתי תפילין וכן בזרוע עד שקבלו ביחוד שמן השמים הכותים ואמרו כפונתא בלמנעא דקריעא וספריא אחרים שלא תתנו לבוא ככתב ונמצאנו ככר שלחו הקדמונים שאלו בקבר יחזקאל הנביא ע"ה תפילין גזוין תחת מלאכותיו ונדקדקו ומלאו כסדרן כמו שכתב רמז"ל וכן נהגו כדרכ המלכות. ומה שפירש הראב"ד ז"ל כי

הנהגות מיימוניות

[א] בשימושא רבה וכן פסק בספר התרומה דימינא ושמאלא פירוש ימין ימין המניח ושמאלא שמאל המניח ועיין שם: [ב] ויעיין בסור סימן ל"ב: [ג] וכן פירש רש"י אמנם נהגו ליקח עור אחד ועושין בו כמין ארובה ומכנים שם הבתים וראש השני כופל למטה לעשות תיחורה ומעברתא. ויש מפרשים מעברתא קרוי עור שנותנים על בית של רוע מצד זה לצד זה אפנים בערוך פירש מעברתא כבעמוד ע"כ: [ג] וכן פירש"י וכן איתא בשימושא רבה וכן במכילתא פרשת בא וכן פסק רבינו שמחה והוא הסדר שכתובות בתורה כנגד הקורא שפניו כנגד המניח קדש והיה כי יבאך שמע ישראל והיה אם שמע אבל רב שריא ורב האי בנו ור"י אלפס ורבינו חס' ורא"ם פירשו שמניחין כסדר הזה קדש והיה כי והיה אם שמע שמע וסיכניך היות סמוכות. עוד סימן אחר שינין שבראשי פרשיות סמוכות לשנין שבעורות ש"ן דשמע מכאן וש"ן דקדש מכאן מ"מ אפילו לדבריהם צריך לכתוב כסדר שכתובין בתורה ובתפילין של יד שכותב בחתיכה אחת מניח עמוד ג' חלק לכתוב בו והיה אם שמע אחר שיכתוב שמע בעמוד ד'. ויען כי של אלו פסולות לדברי אלו ושל אלו פסולות לדברי אלו החרד וירא משום ברכה לבטלה יהיה לו ב' זוגות אחד כדברי אלו ואחד כדברי אלו ויניח שתיהן בברכה אחת והוא אמרין בפרק המיצא תפילין מקום יש בראש להניח ב' תפילין וכן ב"ד ואם אין ידוע לכוין המקום יניח כדברי האחד ויברך ויסלקם לאלתר ויניח השניה על סמך ברכה ראשונה ואפילו